

Yhteenvetosivu: Kysely Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategiasta

Tässä kyselyssä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue pyytää lausuntoja Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksesta. Lausunto pyydetään antamaan seuraavien osa-alueiden osalta:

1. Strateginen yhteentoimivuus
2. Yhteistyö yleisesti
3. Yhteistyön eri osa-alueet tarkemmin
4. Läpileikkaavat näkökulmat ja tavoitteet
5. Muut kysymykset ja kommentit

Lausunto tulee jättää tämän kyselyn kautta. Lisäksi lausunnon yhteenveto on toimitettava pdf-muodossa pöytäkirjaotteen tai päätösotteen liitteenä Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kirjaamoon (kirjaamo@luvn.fi) **18.9.2023 klo 16:15 mennessä** otsikolla "X-kunnan lausunto palvelustrategialuonnoksesta, 312/00.01.02/2023".

Kunta

Kirkkonummi

Lausunnon antajan nimi

Mikäli lausunnon on antanut toimielin, merkitään toimielimen kokouspäivämäärä ja pykälä.

Kunnan hallitus

Toimielimen päätöspöytäkirjaote

Huom: Tähän voit liittää mahdollisen otteen päätöspöytäkirjasta, mikäli sellainen on saatavilla. Huomioithan, että lisäksi ote päätöspöytäkirjasta on toimitettava yhdessä lausunnon yhteenvedon kanssa (pdf-muodossa) Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kirjaamoon (kirjaamo@luvn.fi) 18.9.2023 klo 16:15 mennessä otsikolla "kunnan lausunto palvelustrategialuonnoksesta, 312/00.01.02/2023".

Liitetiedoston koko voi olla korkeintaan 50 megatavua.

Yhteyshenkilön nimi

Johanna Pikkarainen

Yhteyshenkilön sähköpostiosoite

johanna.pikkarainen@kirkkonummi.fi

1. Strateginen yhteentoimivuus: Miten arvioitte Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen palvelustrategialuonnoksen ja kunnan strategian ja tavoitteiden yhteentoimivuutta?

Kirkkonummen kunta on päivittämässä kuntastrategiaansa syksyn 2023 aikana. Siihen ei lähtökohtaisesti ole kuitenkaan tulossa merkittäviä muutoksia.

Kun tarkastellaan Kirkkonummen kunnan voimassa olevaa kuntastrategiaa ja hyvinvointialueen palvelujen järjestämisen lähtökohtia, niissä ei ole merkittäviä eroja. Kirkkonummella panostamme asukkaisiin ja hyvinvointiin ja vähennämme kuntalaisten välistä eriarvoisuutta ottamalla huomioon eri väestöryhmien tarpeet palveluiden ja toiminnan suunnittelussa. Tasapainotamme taloutta mm. kehittämällä palvelujen laatua ja prosesseja sekä kustannustehokkuutta ja hallintoa vastaamaan muuttuvia tarpeita. Tehostamme palvelutuotantoa lisäämällä digitaalisten palvelujen ja työkalujen käyttöä. Tavoitteenamme on, että kunta on haluttu ja pidetty työpaikka, jossa osaava henkilöstö on mukana muutoksissa ja voi hyvin työssään. Vahvistamme henkilöstön osaamista. Nämä tavoitteet ovat yhteensovitettavissa hyvinvointialueen väestöä, palvelurakennetta, rahoitusta, resurssia ja osallisuutta hyvinvointiyhteiskuntaan koskevien palvelujen järjestämisen lähtökotien kanssa.

2. Yhteistyö yleisesti: Miten onnistuneesti palvelustrategialuonnos ottaa huomioon hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön alueet ja rakenteet?

Olisi tärkeää, että kunta nähtäisiin keskeisenä hyvinvointialueen yhteistyökumppanina myös palvelustrategian tasolla. Palvelut tulisi lähtökohtaisesti suunnitella siten, että ne olisivat mahdollisimman lähellä kuntalaisia. Tämä vaatii kunnan ja hyvinvointialueen välisen yhteistyön selkeää suunnittelua ja rakenteita palveluiden ja palveluverkon toteuttamiseksi.

Palvelustrategiavaihtoehtoja vertailtaessa, on niissä huomioitava yhteiskunnalle tulevat kokonaiskustannukset, kuten keskittäminen suuriin yksiköihin aiheuttaa mm. tarpeen järjestää HSL:n tuettua liikennöintiä ja myös muita matkakustannuksia ja -aikoja. Kirkkonummen kunta kannattaa pienten toimivien yksiköiden palveluverkkoa palveluiden keskittämisen sijaan eli suunnitelmaluonnoksessa esitettyjen Skenaario vaihtoehtojen 1 ja 2 jatkokehittämistä.

3. Yhteistyöalueet tarkemmin: Miten arvioitte palvelustrategialuonnoksen sisällön kattavuutta ja tavoitteiden tarkoituksenmukaisuutta hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön näkökulmasta seuraavien yhteistyöalueiden osalta:

3A. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen?

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on sekä kuntien että hyvinvointialueiden lakisääteinen tehtävä. Hyte tavoitteita ja yhteistyörakenteita ei ole selkeästi kuvattu palvelustrategialuonnoksessa. Kuntien ja hyvinvointialueen yhdyspintatyötä ovat esim. asumisen ratkaisut, liikuntaneuvonnan ja elintapaohjauksen palvelut, mitkä tulisi mielestämme näkyä palvelustrategiatasolla.

Yksinäisyys on kasvava hyvinvoinnin haaste koko LU-alueella, eikä palvelustrategialuonnoksessa oteta siihen selkeästi kantaa. On myös tärkeää huomioida erilaisten väestöryhmien rajoitteet palvelujen digitalisoimisessa, esim. ikääntyneiden palvelujen saavutettavuus tulee turvata ja arvioida digitaalisten palvelujen kasvattamisen vaikutusta yksinäisyyden kokemiseen.

Mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta hyvinvointialueen palvelustrateginen suunnitelma (s. 33) "asiakkaalle ja potilaalle tarjotaan tilanteeseensa sopivia järjestöjen palveluja arjessa selviytymisen ja jatkokuntoutuksen tueksi aina hoito- tai palvelujakson päättymisen jälkeen." Järjestöjen toimintaedellytyksiä tulee vahvasti tukea, jotta palveluiden saatavuus varmistetaan (mm. rahoitusavustukset ja yhteistyö koordinoinnin ja viestinnän osalta).

Omaishoittoon panostaminen on hyvä keino vähentää ikääntyneiden palveluasumisen-kustannuksia ja pidentää heidän mahdollisuuksiaan asua omassa kodissaan. Samalla on tärkeää panostaa omaishoitajien tukemiseen (jaksamiseen ja taloudellisiin resursseihin) yhteistyössä kuntien kanssa, sekä arvioida omaisten realistiset mahdollisuudet toimia omaishoitajina. Erityisesti pienituloisten mahdollisuuksia toimia omaishoitajana tulee vahvistaa.

3B. Sivistystoimi?

Perhekeskusmallissa ei ole selkeitä kirjauksia yhteisöllisestä opiskeluhollosta. Tämä ennaltaehkäisevä työ on opiskeluholloin kivijalka, ja se tapahtuu koulu- ja oppilaitosyksiköissä. Yhteisöllinen opiskeluhollo tulee kirjata lapset –nuoret –perheet –mallin keskeiseksi toimintatavaksi, kun on puhe esiopetusikäisistä, kouluikäisistä lapsista tai opiskelijoista. Yksilöllinen työ on vain osa opiskeluholloin toimintaa.

3C. Työllisyys?

4.1.5. Aikuisten sosiaalipalvelut –kohdassa mainitaan suunnitelmaksi "Palvelujen järjestämisessä on selkeä työnjako hyvinvointialueen sisällä sekä kuntien, TE-toimiston, järjestöjen ja muiden viranomaisten kanssa. Luomme yhteistyörakenteet tulevien työllisyysalueiden ja TE-hallinnon kanssa." Toivomme että yhteistyörakenteita lähdetään rakentamaan asiakkaiden palvelut keskiössä ja rakennetaan toimivia ja joustavia yhteistyörakenteita.

Olemme huolissamme, että työttömien palvelut ovat nyt lähtökohtaisesti aikuisten sosiaalipalvelun alla, mutta resurssitarvetta on myös esimerkiksi nuorten palveluista liittyen Ohjaamoiden kaltaiseen toimintaan, tai laissa määriteltyyn tulevaan lakisääteiseen nuorten monialaisen tuen palveluun. Monialaisten yhteistyörakenteiden tulisi toimia luontevasti ja resurssitehokkaasti, riippumatta mistä resurssi tulee LUVNin sisältä.

4.1.5 Maahanmuuttajien kotoutumisen –kohtaan (nro 7) tulisi lisätä tulevat työllisyysalueet yhteistyökumppaniksi.

Yleisemmin lausomme, että työttömien työllistymisen edellytykset paranevat, mikäli sosiaali- ja terveyspalvelut ovat laaja-alaisesti saatavilla mahdollisimman alhaisella kynnyksellä. Monialaiset yhteistoimintarakenteet ovat yksi työkalu, mutta osatyökykyisten ja muiden sosiaali- ja terveyspalveluita tarvitsevien ryhmien työllisyys paranee, mikäli peruspalvelut ovat kunnossa.

3D. Maahanmuutto ja kotoutuminen?

Strategialuonnoksessa kuvataan hyvin odotuksia hyvinvointialueen väestön muutoksia monikielisyyden ja monikulttuurisuuden näkökulmasta. Muutokset väestörakenteessa nähdään myös lisääntyvänä palvelutarpeena. On myös tärkeää, että palveluissa on riittävät resurssit ja osaaminen tulkkivälitteiseen työskentelyyn. Tulkkivälitteisen työn kautta asiakas saa äänensä kuuluviin, pääsee vaikuttamaan saamiinsa palveluihin ja saa tarvitsemansa ja oikea aikaiset palvelut (2 Palvelujen järjestämisen periaatteet). Sähköisten tulkkipalveluiden ja digitaalisten apuvälineiden käyttöä on tärkeää tutkia ja lisätä resurssien säästämiseksi

Strategiassa nousee monessa eri kohdassa esiin palveluiden digitalisoiminen palveluun hakeutumisen kohdalla. Palveluihin saavutettavuuden osalta tulee vahvemmin ottaa huomioon maahan muuttaneiden suomen /ruotsin kielen osaaminen sekä digi- ja luki – taitojen erot. Maahan muuttaneilla ei aina ole riittäviä digitaitoja tai mahdollisuutta hyödyntää sähköistä tunnistautumista vaativia palveluita. Myös takaisinsoittopalvelun käyttäminen heikolla suomen kielentaidolla luo haasteita palveluun pääsemiseksi.

Aikuissosiaalityön tavoitteissa mainitaan kotoutumisen edistäminen yhdessä terveystieteiden, kuntien ja alueen järjestöjen kanssa. Kotoutumisen edistämisen näkökulmasta tulee kuntien ja hyvinvointialueiden työn rakenteita, rajapintoja ja rooleja tarkastella, jotta asiakkaat saavat parhaan mahdollisen palvelun. Myös tulevien TE24:n ja Koto24:n tuomia muutoksia on yhteistyön näkökulmasta hyvä ennakoita ja lisätä työllisyysalueet kotoutumisen edistämisen yhteistyötahoihin.

3E. Varautuminen ja sisäinen turvallisuus?

Palvelustrategialuonnoksessa (s. 3) kuvataan väestön kehityskulkujen ennakoimisesta sisäisen turvallisuuden kannalta merkittävimmät tulevaisuuskuvan haasteet, jotka ovat alueella jo arkipäivää. Lasten ja nuorten sekä aikuisten häiriökäyttäytyminen on noussut merkittävästi (Länsi-Uudenmaan poliisi 6/23). Poliisin tilastojen mukaan tammi-toukokuussa 2023 on tapahtunut yhtä paljon ryöstöjä kuin vuonna 2022 yhteensä. Näistä rikosepäilyistä melkein puolet on alaikäisten tekemiä.

Uudenmaan alueellisen riskiarvion (2023) mukaan etninen ja sosioekonominen segregatio näkyy nyt Uudenmaan alueella. Lisäksi Uudellamaalla voidaan havaita jengirikollisuutta, joka kasvaa, kansainvälistyy ja kovenee. Alueellisen riskiarvion mukaan on tärkeää tehdä yhä tiiviimpää moniammatillista viranomaisyhteistyötä ja tiedonvaihtoa nuorison jengiytymiskehityksen tunnistamiseksi ja haitallisen kehityksen katkaisemiseksi.

Lisäksi palvelustrategialuonnoksen liitteessä (s. 91) todetaan yleisen taloudellisen epävarmuuden, kansainvälisen säätelyn sekä kansanterveydellisten ja sotilaallisten kriisien vaikuttavan markkinoihin ja edellyttävän hyvinvointialueelta selviytymiskykyä ja joustavuutta eli resilienssiä. Haasteet ovat samankaltaiset kunnalla ja sen hyvinvoinnin palvelutuotannolla.

Palvelustrategialuonnoksessa todetaan myös yhteiskunnan osalta (s. 13.), että yhdessä voimme varautua näihin paremmin kuin yksin. Varautumalla voidaan varmistua siitä, että pystymme huolehtimaan palvelutuotannosta mahdollisimman häiriöttömästi ja tekemään tarvittavat toimenpiteet myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Kuntien näkökulmasta yhteistyön mahdollistaminen edellyttää vuorovaikutusta ja rakenteita. Palvelustrategiassaluonnoksessa todetaan, että yhteistyöalueiden toiminta ja kansallisen tason koordinaatio muodostuvat merkittäviksi hyvinvointialueiden toimintaan vaikuttaviksi tekijöiksi lähivuosina. Vuoropuhelua eri hyvinvointialueiden välillä käydään aiempaa aktiivisemmin myös varautumisen ja turvallisuuden osalta (s. 13). Strategialuonnoksen varautumisen liitteessä (s. 98) todetaan niin ikään, rakenteellista johtamista varmistetaan konsernista ja palvelualueilta nimetyn sisäisen turvallisuus- ja valmiusryhmän kokoamisella, sekä hyvinvointialueiden varautumisasetuksen mukaisen yhteistyöryhmän perustamisella kunnille ja muille sidosryhmille.

Valtioneuvoston asetuksen (308/2023) 3 § mukaisesti valmiuden ja varautumisen yhteen sovittamisessa hyvinvointialueen on sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevissa valmiussuunnitelmissaan otettava huomioon niiden yhteensopivuus alueensa kuntien kanssa. Tämä on siis ylemmän tason ohjaus yhteistyölle ja siten yhteistyön rakenteelle minimitaso edellytys. Strategialuonnoksen kuvaamat palveluverkoston kehittämisen (5.2.) ja väestön nykytilan haasteet (mm. s. 81) edellyttävät yhteistyöltä säännöllisyyttä sekä vuorovaikutusta tilannekuvan tuottamiseksi ja yhteisen tilanneymmärryksen rakentamiseksi koko alueen resilienssin säilyttämiseksi.

4. Läpileikkaavat näkökulmat: Miten arvioitte palvelustrategialuonnoksen sisällön kattavuutta ja tavoitteiden tarkoituksenmukaisuutta hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön näkökulmasta (esim. digitaaliset palvelut ja ICT-infrastruktuuri, palvelujen verkosto ja toimitilat, tuotantotavat ja hankinta)?

Digitaaliset palvelut

Palvelustrategialuonnoksessa todetaan kohdassa 2.4 Digitalisoi (s. 16), että hyvinvointialueen pidemmän aikavälin tavoitteena on tarjota asiakkaille ja ammattilaisille yhtenäinen digitaalinen asiointialusta, joka kattaa kaikki hyvinvointialueen digitaaliset palvelut. Asiointialustan hyödyntäminen hyvinvointialueen ja kunnan yhdyspinnassa olevien palveluiden osalta voisi parantaa niin palveluiden kohdentamista kuin asiakaskokemusta.

Hankinnat

Hankintojen osalta hyvinvointialueen palvelustrategiassa ja strategiassa asetettujen tavoitteiden perusteella toteutettavissa kilpailuttamishankkeissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota palveluiden alueelliseen saatavuuteen ja hyvinvointialueen asukkaiden keskinäiseen tasa-arvoon siten, että asukkailla olisi riittävät ja tasapuoliset mahdollisuudet saada palveluita oman asuinkuntansa/lähialueensa alueilta erityisesti pitkäkestoisia hoito- ja asiakassuhteita koskeviin palveluihin liittyvissä hankinnoissa.

Hyvinvointialueen tulisi arvioida ja huomioida varsinaisiin palveluihinsa liittyvissä tukipalveluhankinnoissa (kuten erilaiset logistiikka-, turvallisuus-, ateria- ja puhtauspalvelut) mahdolliset, hyvinvointialueen kuntien palveluverkosta kuntien ja palvelualueen yhteistyönä saatavat synergiahädyt (kuten palvelurakenteen tehostamisen tai ympäristönäkökulmien kautta syntyvät hädyt tai edut).

5. Muut kysymykset ja kommentit: Millaisia muita hyvinvointialueen ja kuntien väliseen yhteistyöhön liittyviä ja palvelustrategiaa koskevia kysymyksiä tai kommentteja haluatte esittää?

Arvostamme mahdollisuutta kommentoida palvelustrategialuonnosta. Olisi kuitenkin ollut tärkeää osallistaa kuntia vahvemmin jo palvelustrategian valmisteluprosessiin. Kunnat toivovat jatkossa konkreettista yhteistyötä eri sektoreilla.

Huolta herätti mm. talouden tasapainottamisen keinoissa mainittu "Kaikista sellaisista (pääosin eilakisäateisistä) palveluista luovutaan, joiden vaikuttavuudesta ole näyttöä." Palvelujen tai toimintamallien vaikuttavuutta on oikeasti arvioitava ja mitattava ennen kuin niistä luovutaan. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kaksikielisyys tulee huomioida myös viestinnällisesti.